

Економічні науки

УДК 338.48

Погасій Сергій Олександрович

кандидат технічних наук, доцент,

доцент кафедри туризму і готельного господарства

Харківський національний університет міського господарства

імені О. М. Бекетова

Погасий Сергей Александрович

кандидат технических наук, доцент,

доцент кафедры туризма и гостиничного хозяйства

Харьковский национальный университет городского хозяйства

имени А. Н. Бекетова

Pohasii Serhii

Candidate of Technical Sciences, Associate Professor,

Associate Professor of Department of Tourism and Hotel Economy

O. M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv

Золотухіна Поліна Олегівна

магістрант кафедри туризму і готельного господарства

Харківського національного університету міського господарства

імені О.М. Бекетова

Золотухина Полина Олеговна

магистрант кафедры туризма и гостиничного хозяйства

Харьковского национального университета городского хозяйства

имени А.Н. Бекетов

Zolotukhina Polina

Master of the

Department of Tourism and Hotel Economy of the

O. M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv

**ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ТУРИЗМУ ДЛЯ ОСІБ З
ОБМЕЖЕНИМИ МОЖЛИВОСТЯМИ
ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СЕЛЬСКОГО ТУРИЗМА ДЛЯ ЛИЦ С
ОГРАНИЧЕННЫМИ ВОЗМОЖНОСТЯМИ
PROSPECTS FOR RURAL TOURISM DEVELOPMENT FOR PERSONS
WITH LIMITED OPPORTUNITIES**

Анотація. В статті вказано на можливість збільшення обсягів туристської діяльності за рахунок задоволення потреб осіб з обмеженими можливостями в туристських послугах, наведено класифікацію осіб з обмеженими можливостями, вказано на зростаючий інтерес у світі до проблем відносно такого нового напрямку туристської діяльності як інклюзивний туризм. Обґрунтовано необхідність приділення уваги потребам інвалідів в туристських послугах. Вказані складові елементи туристських подорожей, які є проблемними для осіб з обмеженими можливостями. Доведено, що коло осіб з обмеженими можливостями не вичерпується лише інвалідами. Зроблено розподіл осіб з обмеженими можливостями на дві групи в залежності від проблем із здоров'ям та пересуванням. Вказано на доцільність розвитку в Україні сільського туризму для осіб з обмеженими можливостями. Наведено стислу характеристику сучасних можливостей в Україні для розвитку сільського туризму. Виявлені переваги розвитку сільського туризму в Україні для осіб з обмеженнями. Виявлено значення розвитку сільських садиб для задоволення потреб осіб з обмеженими можливостями в туристських послугах, пов'язаних з відпочинком та оздоровленням. Сформульовані вимоги до власників сільських садиб та обслуговуючого персоналу, які необхідно задовольнити при наданні туристських послуг особам з обмеженими можливостями. Зроблено висновок про необхідність розробки системи підготовки і перепідготовки власників і персоналу

сільських садиб до прийому осіб з обмеженими можливостями. Доведено перспективність розвитку сільського туризму в Україні для осіб з обмеженими можливостями.

Ключові слова: інклюзивний туризм, потреби осіб з обмеженими можливостями, сільський туризм, сільські садиби.

Аннотація. В статті указано на можливість збільшення об'ємів туристської діяльності за рахунок задоволення потреб осіб з обмеженими можливостями в туристських услугах, приведена класифікація осіб з обмеженими можливостями, указано на зростаючий інтерес в світі до проблем, пов'язаних з таким новим напрямком туристської діяльності, як інклюзивний туризм. Обґрунтовано необхідність звертати увагу на потреби інвалідів в туристських услугах. Вказано складові елементи туристських подорожей, які є проблемними для осіб з обмеженими можливостями. Доведено, що коло осіб з обмеженими можливостями не обмежується тільки інвалідами. Зроблено розподіл осіб з обмеженими можливостями на дві групи в залежності від проблем зі здоров'ям та пересуванням. Вказано на доцільність розвитку в Україні сільського туризму для осіб з обмеженими можливостями. Приведено короткий опис сучасних можливостей в Україні для розвитку сільського туризму. Виявлені переваги розвитку сільського туризму в Україні для осіб з обмеженнями. Показано значення розвитку сільських садиб для задоволення потреб осіб з обмеженими можливостями в туристських услугах, пов'язаних з відпочинком та оздоровленням. Сформульовані вимоги до власників сільських садиб та обслуговуючого персоналу, які необхідно задовольнити при наданні туристських послуг особам з обмеженими

возможностями. Сделан вывод о необходимости разработки системы подготовки и переподготовки владельцев и персонала сельских усадеб к приему лиц с ограниченными возможностями. Доказана перспективность развития сельского туризма в Украине для лиц с ограниченными возможностями.

Ключевые слова: инклюзивный туризм, потребности лиц с ограниченными возможностями, сельский туризм, сельские усадьбы..

Summary. The article points out the possibility of increasing the volume of tourism activities by meeting the needs of persons with limited opportunities in tourism services, provides a classification of persons with limited opportunities, points to the growing interest in the world in the problems of such a new direction of tourism activities as inclusive tourism. The necessity of paying attention to the needs of disabled people in tourist services is grounded. These are the constituent elements of tourist travel, which are problematic for persons with limited opportunities. It is proved that the circle of persons with limited opportunities is not limited only to persons with disabilities. Distribution of persons with limited opportunities into two groups was made depending on problems with relaxation and recovery. Indicated the feasibility of the development in Ukraine of rural tourism for persons with limited opportunities. A brief description of modern opportunities in Ukraine for the development of rural tourism is given. The advantages of the development of rural tourism in Ukraine for persons with limited opportunities are identified. The importance of the development of rural estates to meet the needs of persons with limited opportunities in tourist services related to recreation and rehabilitation is shown. The requirements to the owners of rural estates and attendants are formulated, which must be met when providing tourist services to people with limited opportunities. It is concluded that it is necessary to develop a system for training and retraining the owners and staff of rural estates for the reception of

persons with limited opportunities. Proved the prospects of development of rural tourism in Ukraine for persons with limited opportunities.

***Key words:** inclusive tourism, the needs of persons with limited opportunities, rural tourism, rural estates.*

Постановка проблеми. Сучасний період розвитку туризму характеризується зростанням інтересу науковців та практиків до надання туристських послуг особам, які мають певні обмеження, обумовлені різними причинами. Мова йде про відносно новий напрямок туристської діяльності – інклюзивний туризм. Такий інтерес пояснюється тим, що особи з обмеженими можливостями утворюють значний потенційний попит на туристські послуги, який може бути задоволений при виконанні деяких вимог із забезпечення доступності до туристських послуг. В різних країнах вже багато зроблено для подолання бар’єрів при наданні особам з обмеженими можливостями туристських послуг різних видів туризму. Однак, в літературі дуже мало уваги приділяється наданню послуг сільського туризму особам з обмеженнями, який має значний інтерес для таких осіб. Проблема і перспективам розвитку сільського туризму в Україні для осіб з обмеженими можливостями і присвячена дана стаття.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Окремі аспекти розробки теоретичних питань туризму для осіб з інвалідністю відображено в наукових працях таких науковців як: В. Абрамов [1], А. Войтовська [5], М. Бойко [18], Н. Борисенко-Клепач [2,3], О. Волошинський [4], В. Іванов [19], І. Каспрук [4], Л. Малинович [4], Р. Медведський [19], Л. Нохріна [14], Л. Оболенцева [15], М. Сварник [4], Л. Слатвінська [18], Ю. Хрущ [19] та ін..

Питання розвитку сільського туризму в Україні розглядалися такими авторами як: В. Васильєв [6], О. Волошинський [4], П. Горішевський [6], В. Гловацька [7], Ю. Зінько [6], М. Костиця [11], Н. Кудла [12], Т.

Лужанська [13], С. Махлинець [13], Я. Маєвський [16] М. Рутинський [17], Л. Тебляшкіна [13] та ін.

Хоча перелічені вчені у своїх роботах торкалися питань, пов'язаних з інклюзивним та сільським туризмом, але ці питання залишаються не достатньо розкритими і потребують подальшого вивчення з урахуванням особливостей, які мають місце в умовах, що склалися в країні в теперішній час. Крім того, слід зазначити, що серед публікацій практично відсутні роботи, присвячені розвитку сільського туризму для осіб з обмеженими можливостями.

Формулювання цілей статті. Метою даної статті є визначення проблем розвитку сільського туризму в Україні для осіб з обмеженими можливостями та виявлення підходів для їх вирішення.

Виклад основного матеріалу. Туристський бізнес, є однією з найприбутковіших сфер світової економіки, що динамічно розвивається. Високі темпи розвитку туризму та високий рівень прибутковості в цій сфері сприяв зростанню конкуренції на ринку туристських послуг. Подальше збільшення надходжень від туристської діяльності можливе за рахунок перетворення потенційного попиту на подорожі в поточний, тобто за рахунок залучення нових туристів, які б хотіли б подорожувати але будуть це робити при виконанні певних умов.

Значний резерв для нарощування туристських потоків складають люди з обмеженими можливостями.

До цієї категорії населення відносяться: люди з інвалідністю; люди з тимчасовими проблемами здоров'я; вагітні жінки; люди похилого віку; батьки з малими дітьми; люди нестандартного зросту та ваги; люди, які не знають іноземної мови; люди, які можуть подорожувати з великим та важким багажем.

Аналіз наведеного переліку категорій людей свідчить, що усі вони можуть мати потенційне бажання подорожувати, але реалізувати його

можливо лише при певних умовах.

З цієї та інших причин Всесвітня туристська організація (UNWTO), інші світові організації починаючи з 1980 р. почали приділяти значну увагу подоланню певних бар'єрів та розширенню можливостей для здійснення подорожей людьми з обмеженнями. З'явився новий термін – інклюзивний туризм.

Проблеми розвитку інклюзивного туризму стали предметом дослідження багатьох науковців. З'явилося безліч статей присвячених інклюзивному туризму. В теперішній час інклюзивний туризм не обмежується задоволенням потреб лише інвалідів. Проблеми розглядаються значно ширше, про що свідчить поява таких термінів синонімічних поняттю інклюзивний туризм, як «туризм для всіх», «туризм без бар'єрів», «безбар'єрний туризм», «доступний туризм», «доступний туризм для всіх» та ін.

Однак, в будь якому разі, при розгляді питань, пов'язаних з інклюзивним туризмом, на першому місці завжди постають проблеми надання туристських послуг людям з інвалідністю, що обумовлено закріпленням основних положень з розвитку доступності туристських послуг для всіх без обмежень у багатьох важливих міжнародних документах.

Так, у Конвенції ООН про права інвалідів тема доступності туризму для всіх й кожного порушена в статті 30. Там зазначається, що держави - учасниці Конвенції визнають право людей з інвалідністю брати участь нарівні з іншими в культурному житті й визнають всі належні заходи для забезпечення того, щоб люди з інвалідністю мали доступ:

- до творів культури;
- телевізійних програм, фільмів, театральних та інших культурних заходів;
- театрів, музеїв, кінотеатрів, бібліотек та туристських послуг, а

також до пам'ятників й об'єктів, які мають національну культурну значущість [10].

Для того щоб забезпечити можливість людям з інвалідністю брати участь нарівні з іншими в проведенні дозвілля і відпочинку та у спортивних заходах, держави-учасниці вживають належних заходів:

- для заохочення і пропаганди участі людей з інвалідністю в спортивних заходах на всіх рівнях;
- для забезпечення того, щоб люди з інвалідністю мали можливість організовувати спортивні та дозвільні заходи спеціально для людей з інвалідністю, брати участь в них, розвивати їх, надавати належне навчання, підготовку і ресурси;
- для забезпечення того, щоб люди з інвалідністю мали доступ до спортивних, рекреаційних і туристичних об'єктів;
- для забезпечення того, щоб діти з інвалідністю мали рівний з іншими дітьми доступ до участі в іграх, в проведенні дозвілля і відпочинку та у спортивних заходах, включаючи заходи в рамках шкільної системи;
- для забезпечення того, щоб люди з інвалідністю мали доступ до послуг тих, хто займається організацією дозвілля, туризму, відпочинку та спортивних заходів [10].

На початку ХХІ сторіччя стало зрозуміло, що інклюзивність в туризмі слід розглядати значно ширше, так як обмеження в користуванні туристськими послугами мають не тільки інваліди, а й здорові люди і ці обмеження обумовлені різними причинами, не обов'язково станом здоров'я..

Так чи інакше, мова йде про те, що у світі є значна кількість людей, які мають бажання подорожувати, але не роблять це через наявність певних обмежень. Такі обмеження виникають на таких етапах та складових туристських подорожей як:

- підготовка до подорожі, бронювання та оформлення документів;
- транспортне забезпечення та обслуговування під час переміщення;
- засоби розміщення, перебування в них та харчування;
- об'єкти туристського інтересу, підходи та під'їзди до них, перебування на цих об'єктах, орієнтація на місцевості;
- об'єкти з надання різноманітних послуг населенню в міській та сільській місцевості;
- фінансове забезпечення витрат на подорожі та забезпечення доступності;
- інформаційне забезпечення подорожуючих;
- законодавство, яке стимулює подолання бар'єрів;
- відношення персоналу, який обслуговує туристів, інших подорожуючих та місцевого населення до туристів з обмеженнями;
- інше.

Виникає питання: які види туризму найбільш придатні для осіб з обмеженими можливостями? Згідно вище викладених основних положень концепції інклюзивного туризму особи з обмеженими можливостями можуть мати потребу на послуги будь-якого виду туризму.

В результаті аналізу наведеного вище переліку осіб, які мають обмеження їх необхідно розділити на дві групи. До першої слід віднести людей з інвалідністю, людей з тимчасовими проблемами здоров'я, вагітних жінок, людей похилого віку, батьків з малими дітьми. До другої групи усіх інших: людей нестандартного зросту та ваги, людей, які не знають іноземної мови, людей, які можуть подорожувати з великим та важким багажем, людей з іншими обмеженнями. Зрозуміло, що подолання перешкод пересування для осіб першої групи є більш складним завданням. Особливою складністю реалізація даного завдання характеризується для

людей з інвалідністю та людей, які мають тимчасові проблеми із здоров'ям. Надалі в статті буде розглядатися тільки перша група осіб з обмеженими можливостями.

З урахуванням цих обставин, в останні роки стало надзвичайно багато уваги приділятися облаштуванню об'єктів загального користування різноманітними засобами, які б надавали можливість особам з інвалідністю безперешкодно відвідувати такі об'єкти. Вимоги забезпечення безперешкодного пересування інвалідів закріплюються в законодавчих документах, а також в стандартах на будівлі і споруди, які розробляються і затверджуються в останні роки.

Слід звернути увагу на ще одну характерну особливість осіб, віднесених до першої групи. Усіх людей, які увійшли до першої групи, перш за все, будуть цікавити види туризму, які надають можливості відпочинку та оздоровлення. Одним з таких видів туризму є сільський туризм.

В теперішній час існує кілька різних визначень поняття «сільський туризм». Так за даними UNWTO сільським туризмом вважається складна багатоаспектна діяльність, що включає в себе пішохідні прогулянки, гірські походи та альпінізм, кінні прогулянки, спортивні та оздоровчі подорожі, полювання й рибальство, а також інші, менш спеціалізовані форми туризму [16, с.14]. В роботі Кифяк В.Ф. наведено таке визначення «Сільський туризм – це тимчасове переміщення туристів в сільську місцевість з метою відпочинку і ознайомлення з її способом життя, культурою, традиціями, звичаями» [8]. Існують інші визначення даного поняття. Однозначного визначення немає. Однак, усі визначення характеризує те, що туристи знаходяться в сільській місцевості з метою активного відпочинку. А, як відомо, активний відпочинок в сільській місцевості при безпосередньому контакті з природою найкращим чином впливає на відновлення фізичних і моральних сил людини, що

надзвичайно важливо для людей з обмеженими можливостями, віднесеними в даній статті до першої групи.

Концепція сільського туризму передбачає розміщення туристів в малих готелях, турбазах, домах відпочинку, таборах, індивідуальних садибах розташованих в сільській місцевості. Україна має надзвичайно великий потенціал для розвитку сільського туризму. В Україні налічується більш 28,3 тис. сільських населених пунктів, що складає більш ніж 95 % усіх населених пунктів в країні. Частка населення в Україні, яке проживає в сільській місцевості складає 30 %.

Особливий інтерес для інклюзивного туризму має розвиток сільських садиб, так як розміщення туристів в сільських садибах дозволяє максимально забезпечити індивідуальний підхід до обслуговування туристів, що є важливим для осіб з обмеженими можливостями. В теперішній час в Україні налічується 1590 сільських садиб, у тому числі 1077 у Західному регіоні, 273 у Центральному регіоні, 130 на Поділлі, 80 в Південному регіоні, 30 у Східному регіоні. Ціни на послуги розміщення коливаються від 60 до 150 грн. за кімнату на добу, від 500 до 1000 грн. і вище за невеликий будинок на добу. Вартість харчування може складати від 40 грн. до 300 грн. з особи на добу [8]. Позитивним явищем є те що в Україні навколо великих міст є значна кількість сільських населених пунктів придатних для надання послуг сільського туризму, що значно скорочує транспортну складову туристського продукту і створює сприятливі умови для перспектив розвитку цього виду туризму.

Слід зазначити, що сільський туризм має певні переваги для осіб з обмеженими можливостями у порівнянні з іншими видами туризму. До таких переваг відносяться: невелика вартість відпочинку у порівнянні з відпочинком за кордоном; значна диференціація вартості відпочинку в сільській місцевості, що надає можливість оптимально вибрати варіант відпочинку в залежності від потреб і можливостей людини; відсутність

необхідності перетинання державного кордону; невелика відстань пересування туристів від місця постійного мешкання до місця відпочинку і назад; можливість реалізації схеми доставки туриста «від дверей до дверей» з використанням одного виду транспорту; безпосередній контакт з природою та з деякими тваринами створює ідеальні умови для лікування певних видів захворювань; можливість вживання натуральних та екологічно чистих та свіжих продуктів харчування; ознайомлення з перевагами органічного землеробства та новими підходами до утримання тварин; відсутність необхідності звикання до змін клімату; можливість освоєння навичок виконання доступних для осіб з обмеженнями робіт з метою подальшої соціалізації їх життя та інше.

Разом з тим потрібно звернути увагу на те, що надання туристських послуг в сільському туризмі потребує від власників сільських садиб та інших засобів розміщення виконання певних вимог. До таких вимог відносяться: облаштування будівель та споруд засобами, які забезпечують можливості вільного пересування осіб з обмеженими можливостями; наявність спеціального транспорту для перевезення осіб з обмеженими можливостями у разі потреби; наявність у господаря та обслуговуючого персоналу навичок поведінки з особами з обмеженими можливостями та надання їм першої медичної допомоги; забезпечення безпечних умов для відвідувачів в місцях безпосередньої близькості до тварин; інформування і проведення роз'яснювальної роботи з усіма присутніми про перебування осіб з обмеженими можливостями у разі одночасного проживання звичайних туристів і осіб з обмеженнями; доведення рекламної інформації про надання різноманітних послуг для осіб з обмеженими можливостями та інше.

Аналіз вказаних вимог свідчить про доцільність спеціальної підготовки або перепідготовки власників та персоналу сільських садиб для роботи з особами з обмеженими можливостями через проведення

спеціальних курсів, на яких фахівці різних галузей надавали б певні юридичні, медичні, технічні, економічні та інші знання з організації сільського туризму.

Розвиток сільського туризму в Україні з урахуванням потреб осіб з обмеженими можливостями на сьогоднішньому етапі потребує певної державної підтримки, що буде сприяти його становленню в перспективі.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Інклюзивний туризм є відносно новим явищем, яким потрібно займатися на різних рівнях усім суб'єктам туристської діяльності, так як особи з обмеженими можливостями складають значний потенційний попит на різноманітні туристські продукти. Розвиток сільського туризму з урахуванням потреб осіб з обмеженими можливостями є надзвичайно перспективним напрямком для України, так як по-перше Україна має значні природно-рекреаційні ресурси, розміщені в сільській місцевості і велику кількість населених пунктів придатних для розвитку сільського туризму, по-друге це дозволить особам з обмеженнями задовольняти попит на відпочинок та оздоровлення, по-третє створити додаткові робочі місця, підвищити рівень зайнятості населення на селі.

Можна вважати, що сільський туризм в Україні знаходиться на початковій стадії розвитку. Подальше становлення сільського туризму в Україні з урахуванням потреб осіб з обмеженими можливостями потребує в перспективі детальної розробки проблем, розглянутих в даній статті. Вирішення вказаних в статті проблемних питань дозволить відкрити нові можливості для осіб з обмеженнями, а також збільшити доходні надходження від розвитку сільського туризму в країні.

Література

1. Абрамов В. В. Дослідження стану розвитку активного виду туризму серед людей з обмеженими можливостями та перспективи його

- розвитку в Україні / В. В. Абрамов, К. Шарикіна // Фізичне виховання, спорт і туристсько-краєзнавча робота в закладах освіти : Збірник наукових праць. – Додаток до гуманітарного вісника ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди». – Переяслав-Хмельницький, ФОП Домбровская Я. М., 2016. – С. 221-226.
2. Борисенко-Клепач, Н.М. Развитие категориального аппарата инклюзивного туризма / Н.М. Борисенко-Клепач // Сборник тезисов 74-й научно-практической конференции студентов, магистрантов и аспирантов факультета международных отношений БГУ. Минск, 19 апреля 2017 г. / Редкол. : В Г. Шадурский [и др.]. – Минск, 2017. – с.393-395.
 3. Борисенко-Клепач, Н.М. Инклюзивный туризм: что, как и зачем? / Н.М. Борисенко-Клепач // ППУ «Офис по правам людей с инвалидностью». – Минск, 2016. – 23 с.
 4. Волошинський О. М. Сільський відпочинок для неповносправних : для власників агроосель та людей з інвалідністю, котрі бажають розпочати власну справу / О. М. Волошинський, І. О. Каспрук, Л. В. Малинович, М. Сварник – Львів : Ліга Прес. – 2011. – 232 с.
 5. Войтовська А.І. Особливості інклюзивного туризму [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://tourlib.net/statti_ukr/vojtovska.htm.
 6. Горішевський П. В. Сільський зелений туризм: організація гостинності на селі / П. В. Горішевський, В. П. Васильєв, Ю. В. Зінько – Івано-Франківськ: Місто-Н, 2003. – 158 с.
 7. Гловацька В. В. Суть та види сільського зеленого туризму / В. В. Гловацька // Агроінком. – 2006. – №5-6. С.132-135.
 8. Зелений туризм: нині це модно! Матеріали з сайту Асоціації індустрії гостинності України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://aigu.org.ua/zelenii-tourism.html>

9. Кифяк В.Ф. Організація туристичної діяльності в Україні / В.Ф. Кифяк - Чернівці: Книга ЧЧІ. 2003. - 300 с.
10. Конвенція ООН о правах инвалидов [Электронный ресурс]. – Режим доступа:http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/disability.shtml
11. Костриця М.М. Етноісторичний туристичний кластер - Древлянська земля: ресурси та економічний механізм функціонування / М.М. Костриця; [за ред. Є.І. Ходаківського]. – Ж.: ЖДТУ, 2005. - 76 с.
12. Кудла Н. Є. Сільський туризм: основи підприємництва та гостинності / Н. Є. Кудла. – Київ : Центр учбової літератури, 2015. – 152 с.
13. Лужанська Т. Ю. Сільський туризм: історія, сьогодення та перспективи / Т. Ю. Лужанська, С. С. Махлинець, Л. І. Тебляшкіна / За редакцією д. г. н., проф. Волошина І. М. - К.: Кондор, 2008. — 385 с.
14. Нохріна Л. А. Інклюзивний туризм: соціально-економічні аспекти розвитку // Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". – 2018. – №19. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.inter-nauka.com/issues/2018/19/4302>
15. Оболенцева Л. В. Соціальний туризм в Україні: особливості, проблеми, перспективи / Л. В. Оболенцева // Європейський вибір економічного поступу регіону: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Чернівці, 26-27 травня 2016 р. – Чернівці: ЧТЕІ КНТЕУ, 2016. – С. 70-72.
16. Маєвський Я. Агротуризм: Порадник для сільського господаря / Я. Маєвський. – Львів, 2005. – 80 с.
17. Рутинський М. Й. Сільський туризм / М. Й. Рутинський, Ю. В. Зінько / К.: Знання, 2008. – 271 с.
18. Слатвінська Л. А. Розвиток інклюзивного туризму в Україні / Л. А. Слатвінська, М. В. Бойко // Сучасні проблеми і перспективи

економічної динаміки: матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Умань, 30 листопада - 1 грудня 2017 р.) Умань: ВПЦ «Візаві», 2017. - 364 с. - С. 312-314.

19. Хрущ Ю. М. Туризм для інвалідів: сучасні підходи до визначення поняття / Ю. М. Хрущ, В. М. Іванова, Р. С. Медведський // Науковий вісник Херсонського університету. Серія географічні науки. – 2017. – № 6. – С. 206-211.

References

1. Abramov V. V. Doslidzhennja stanu rozvytku aktyvnogo vydu turyzmu sered ljudej z obmezhenymy mozhlyvostjamy ta perspektyvy jogo rozvytku v Ukrai'ni / V. V. Abramov, K. Sharykina // Fizyчне vyhovannja, sport i turysts'ko-krajeznavcha robota v zakladah osvity : Zbirnyk naukovyh prac'. – Dodatok do gumanitarnogo visnyku DVNZ «Perejaslav-Hmel'nyc'kyj der-zhavnyj pedagogichnyj universytet imeni Grygorija Skovorody». – Perejaslav-Hmel'nyc'kyj, FOP Dombrovskaja Ja. M., 2016. – S. 221-226.
2. Borisenko-Klepach, N.M. Razvitie kategorialnogo apparata ink-lyuzivnogo turizma / N.M. Borisenko-Klepach // Sbornik tezisov 74-y naučno-prakticheskoy konferentsii studentov, magistrantov i aspirantov fakulteta mezhdunarodnykh otnosheniy BGU. Minsk, 19 aprelya 2017 g. / Red-kol. : V G. Shadurskiy [i dr.]. – Minsk, 2017. – s.393-395.
3. Borisenko-Klepach, N.M. Inklyuzivnyy turizm: chto, kak i zachem? / N.M. Borisenko-Klepach // PPU «Ofis po pravam lyudey s invalidnos-tyu». – Minsk, 2016. – 23 s.
4. Voloshyns'kyj O. M. Sil's'kyj vidpochynok dlja nepovnospravnyh : dlja vlasnykiv agroosel' ta ljudej z invalidnistju, kotri bazhajut' rozpochaty vlasnu spravu / O. M. Voloshyns'kyj, I. O. Kaspruk, L. V. Malynovych, M. Svarnyk – L'viv : Liga Pres. – 2011. – 232 s.

5. Vojtovs'ka A.I. Osoblyvosti inkljuzyvnogo turyzmu [Elektronnyj resurs]. - Rezhym dostupu: http://tourlib.net/statti_ukr/vojtovska.htm.
6. Gorishevs'kyj P. V. Sil's'kyj zelenyj turyzm: organizacija gostyn-nosti na seli / P. V. Gorishevs'kyj, V. P. Vasylyjev, Ju. V. Zin'ko – Ivano-Frankivs'k: Misto-N, 2003. – 158 s.
7. Glovac'ka V. V. Sut' ta vydy sil's'kogo zelenogo turyzmu / V. V. Glovac'ka // Agroinkom. – 2006. – №5-6. S.132-135.
8. Zelenyj turyzm: nyny ce modno! Materialy z sajtu Asociacii' indus-trii' gostynnosti Ukrai'ny [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupa: <http://aigu.org.ua/zelenii-tourism.html>
9. Kyfjak V.F. Organizacija turystychnoi' dijalnosti v Ukrai'ni / V.F. Kyfjak - Chernivci: Knyga ChChI. 2003. - 300 s.
10. Konventsiya OON o pravakh invalidov. [Elektronnyy resurs]. – Rezhim dostupa: http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/disability.shtml
11. Kostrycja M.M. Etnoistorychnyj turystychnyj klaster - Drevljan-s'ka zemlja: resursy ta ekonomichnyj mehanizm funkcionuvannja / M.M. Kostrycja; [za red. Je.I. Hodakivs'kogo]. – Zh.: ZhDTU, 2005. - 76 s.
12. Kudla N. Je. Sil's'kyj turyzm: osnovy pidpryjemnyctva ta gostyn-nosti/ N. Je. Kudla. – Kyi'v : Centr uchbovoi' literatury, 2015. – 152 s.
13. Luzhans'ka T. Ju. Sil's'kyj turyzm: istorija, s'ogodennja ta pers-pektyvy / T. Ju. Luzhans'ka, S. S. Mahlync', L. I. Tebljashkina / Za redakci-jeju d. g. n., prof. Voloshyna I. M. - K.: Kondor, 2008. — 385 s.
14. Nohrina L. A. Inkljuzyvnyj turyzm: social'no-ekonomichni aspekty rozvytku // Mizhnarodnyj naukovyj zhurnal "Internauka". – 2018. – №19. [Elektronnyj resurs] – Rezhym dostupu: <https://www.inter-nauka.com/issues/2018/19/4302>
15. Obolenceva L. V. Social'nyj turyzm v Ukrai'ni: osoblyvosti, pro-blemy, perspektyvy / L. V. Obolenceva // Jevropejs'kyj vybir ekonomichno-go

- postupu regionu: materialy Mizhnarodnoi' naukovo-praktychnoi' konferencii', m. Chernivci, 26-27 travnja 2016 r. – Chernivci: ChTEI KNTEU, 2016. – 280 s. – S. 70-72.
16. Majevs'kyj Ja. Agroturyzm: Poradnyk dlja sil's'kogo gospodarja / Ja. Majevs'kyj. – L'viv, 2005. – 80 s.
 17. Rutyns'kyj M. J. Sil's'kyj turyzm / M. J. Rutyns'kyj, Ju. V. Zin'ko / K.: Znannja, 2008. – 271 s.
 18. Slatvins'ka L. A. Rozvytok inkluzyvnoho turyzmu v Ukrai'ni / L. A. Slatvins'ka, M. V. Bojko // Suchasni problemy i perspektyvy ekonomichnoi' dynamiky: materialy IV Vseukrai'ns'koi' naukovo-praktychnoi' konferencii' (m. Uman', 30 lystopada - 1 grudnja 2017 r.) Uman': VPC «Vizavi», 2017. - 364 s. - C.312-314.
 19. Hrushh Ju. M. Turyzm dlja invalidiv: suchasni pidhody do vyznachennja ponjattja / Ju. M. Hrushh, V. M. Ivanova, R. S. Medveds'kyj // Naukovyj vis-nyk Hersons'kogo universytetu. Serija geografichni nauky. – 2017. – № 6. – S. 206-211.